

Aage Sørensen:

En Stå·kel

(Et Stykke Livshistorie, som jeg selv har set det levet i min Ungdom; der er intet lagt til og intet trukket fra, men naturligvis: Person og Stednavne har jeg af gode Grunde maattet forandre)

Ja, vest hå A kjæn' ham, Tu'enen. Han wa en sæ'æ sölle jæn' å had ålti gån' å vil' råd sæ sjæl' – næ'æ San·hi'den ska fram'. De blöw te hans Skå·j. Imæn to si·n I spö'r, no· ja, læ go' da.

Fålk ka væ græm· nåk te å fåtög· å fåto·l hinå·n, sāmæn' ka di så – å it menst, næ'æ de æ en fatte Dæw'1, dæ må hål få. Mæn hwæssemsti' A sø·, te Jæns Tu'en wa en knöw' Kå'1, så löw' A. A· næj', de wa li·g twat imo'. Han wa tön' lisse en Tækivæn'er. Å så lang· hans Bien di da wa; de so u'u te, te di splet hi'el å·p i de næj'e o hans Rö·g·raj! Han had et Pa A·rem så lang·, bätte Bön', å hans Åw·sel, di hæ·n o ham lisse et Pa Skro'gåw·1.

Ja, så'n so han u'u, åmmentrænt da. No ha·d han såvæss it skaft sæ sjæl', to i så Fal' ha·d han wal sør'et få å blyw· et bätte Kun pæ·ner.

En stakkel.

Ja, vist har jeg kendt ham, Tornen. Han var en sær sølle en og havde altid gået og villet råde sig selv – når sandheden skal frem. Det blev til hans skade. Men siden I nu spørger, nå ja, lad gå da.

Folk kan være grimme nok til at sværte og bagtale hinanden, sāmænd kan de så – og ikke mindst, når det er en fattig djævel, der må holde for. Men hvis jeg sagde, at Jens Torn var en pæn karl, så løj jeg. Å nej, det var lige tvært imod. Han var tynd som en tækkekæp. Og så lange hans ben de da var, det så ud til, at de splittede helt oppe i det nederste af hans ryggrad! Han havde et par arme så lange, bitte børn, og hans skuldre, de hang på ham som et par skrågavle.

Ja, sådan så han ud, omtrent da. Nu havde han selvfølgelig ikke skabt sig selv, for i så fald havde han vel sørget for at blive en lille smule pænere. En ting kunne han i det

Jæn' Teng ku han i de menst ha go'o: han ku ha spå'rt læt mie o hans Tånæsser å slet nåk så möj' o hans Skohæ·l, hvæss it han had gån· slæt så lånt fåöw'u i hans Gangen.

Næ'æ Jæns wa i Galle, hwa sjæl' han sø· – i hans Ventetöw' å fåsto' – ræn· han i'et Pa Båwser o mæ Få'ås, en Væst o Såren Kræ·mes, en Kjåw·l o Nels Håw·gås å en Kaske't o Pa Bangs. I dæn wa·rem Ti' ku han nöws mæ et Pa hwi·d Latbåwser å en Skjo·t udden en Knap. I dæn' Mundi'ring ku En gjæ·n si' ham o de bår· hi'elt ni'e te hans Naw·l. Te di flæst Ti·der flöw han astæj i et Pa utråj·n Læjjerskåw' å mæ Hæ·len u· o hans Hues.

I di Daw·, A håwse ham bæjst, wa han ålti o Gled fræ Hu's te Go'r å fræ Go'r te Hu's; så'n fæk han Fø·n. Kam han te Spi·sti', fæk han en Ski' mæ å sad te Bu'ers mæ vi anne; hwæss it, måt han nöws mæ, hwa dæ wa læwnt. Han taw ålti te Tak, hwa villi blöw bājn ham, få han wa'et nöw·sām Mennesk, sāmmen åsse et skekkele sölle Å'sen, sjæl' næ'æ han wa ful'. De gik ænnele it så tit åpo', mæn ku ski', hwæs-sāmmensti' di had fylt få möj' Sprut i ham, inda han tål· mie æn di flæst.

Hudden Jæns Tu'en kam så'n te å stry·g, de ve'd A håtte it - han wa je lånt hæn· i di förre, fæ·ræn A blöw fö'd. A ka wal tænk mæ te'et. Hans Få'å wa dø', ino han wa en Kån ståmmere Skiddibåws, å to hans Mu'e - Mætmar'i hid hun – wa wal saj·tens få gu' ve ham, vel A tråw',

mindste have gjort: han kunne have sparet lidt mere på sine tånæser og slidt nok så meget på sine skohæle, hvis han ikke havde gået slet så langt forover i sin gang.

Når Jens var i galla, som han selv sagde – i sit vintertøj forstås – rendte han i et par bukser af min fars, en vest af Søren Kræmmers, en frakke af Niels Havgårds og en kasket af Per Bangs. I den varme tid kunne han nøjes med et par hvide lærredsbukser og en skjorte uden en knap. I den mundering kunne man gerne se ham på det bare helt ned til navlen. Til de fleste tider fløj han afsted i et par udtrådte lædersko og med hælene ude af strømperne.

I de dage, jeg husker ham bedst, var han altid på farten fra hus til gård og fra gård til hus; sådan fik han føden. Kom han til spisetid, fik han en ske med og sad til bords med os andre; hvis ikke, måtte han nøjes med, hvad der var levnet. Han tog altid til takke (med), hvad (der) villigt blev budt ham, for han var et nøjsomt menneske, sāmænd også et skikkeligt sölle asen, selv når han var fuld. Det gik endelig ikke så tit på, men kunne ske, hvis de havde fyldt for meget sprut i ham, skønt han tålte mere end de fleste.

Hvordan Jens Torn kom sådan til at farte om, det ved jeg dårligt nok – han var jo langt henne i fyrrerne, førend jeg blev født. (Men) jeg kan vel tænke mig til det. Hans far var død, mens han endnu var en lille stumret skidebuks, og hans mor – Mettemarie hed hun – var vel sagtens for god ved ham, vil jeg tro, og ene om at opdrage ham var hun jo

å jæn·le ám' å draw ham åp wa hun je æn·læ àsse. Å så traj han wal wal lånt u'u i Ty'ret å taw Majten fræ hin. Dæj'nen – di kalt ham Mass Gjæddebak; han had en lang' Låk Skeg' unne Hå·gen – han had nåk Döwsel mæ å styr ham, hwa han no àsse had mæ di anne Knæjt, måwsen sām di wa. De æ no en hi'el å·n Histår'i, dæn'.

Hans Mu'e had så sat ham i Lær ve wå Böj·smæj, dæ te hun fæk ham kām·femi'ret. De wa sågu de bæjst, hun ku gjö ve ham, få Smæj'n wa en alleret Man' å nue bø's o Sen'; få Ræsten wa han villelæ bådde te Plåw·töw å Wo·n å et re'n Jæ'n te å law Hjöllier – isæ'æ da te å hær·den. Knæjten had no àsse Hon·law, få Ki'g o de, di kalle meka'nisk Mekkenik, had han hawd, fræ han knap ku knap hans i·n Båwser, å dög·ti te å sæt sam'el å pæl fræ hinå·n å sæt sam'el igjæn. Pröw' bå're å gi ham en Fiddiwaw·, så skul En ha sit.

Klö'ren lå·r da àsse å smæj – hi'el årnle inda; mæn æ'et ili·wal it mæ·rkile? Han wa àsse kām·men ætte å law Bal·bi'er·knyw·, å di wa Få·nens fi·n. Ja to di, dæ had Begræv' o dæn' Slawls Teng', di sø, te Jænses Knyw· di wa lånt afår ve Kram'et fræ Kjövstæj'n, sjæl' så finutle næ Knyw· sām Brøeræn Bækkes i O·s.

Han law· dæm o gammel å slet Fi·l, han ræn· å fæk rāntnām' i hie·le wå Æj'n, å o dæn sām· Ti' sāl· han, hwa han had fær·di. Han ku sågu ha sāl' de dāw'elt, hwæss han had hawd æm. Han tjænt hæl'e it så fo'

endelig også. Og så trådte han vel rigtig langt ud i tøjret og tog magten fra hende. Degnen – de kaldte ham Mads Gedebuk; han havde en lang skægdusk under hagen - han havde nok døjte med at styre ham, hvad han nu også havde med de andre knægte, frække som de var. Det er nu en helt anden historie, den.

Hans mor havde sat ham i lære ved vor bysmed, da hun fik ham konfirmeret. Det var sågu det bedste, hun kunne gøre ved ham, for smeden var en aldrende mand og noget bøst af sind; i øvrigt var han dygtig både til plov·tøj og vogne og et rent jern til at lave høl·eer – især da til at hærde (dem). Knægten havde nu også hāndelag, for kig på det, de kalder mekanisk mekanik, havde han haft, fra han knap kunne knappe sine egne bukser, og dygtig til at sætte sammen og pille fra hinanden og sætte sammen igen. Prøv bare at give ham en fiddivave (dvs. et antal træstykker, der skal samles til en figur), så skulle man (bare) have set.

Kløren lærte da også at smede – helt ordentligt endda; men er det alligevel ikke mærkeligt? Han var også kommet efter at lave barberknive og de var fandens fine. Ja, de der havde begreb på den slags ting, de sagde, at Jenses knive de var langt foran krammet fra købstaden, selv så fint forarbejdede knive som brødrene Bæks i Århus.

Han lavede dem af gamle og slidte file, han rendte og fik rundtom i hele vor egn, og samtidig solgte han, hvad han havde færdig, - han kunne sågu have solgt det dobbelte,

Pæng· i den Ti', få de må ha wå'å i di Daw·, han bøgget hans Mu'es Hu's åm' – hun æj·d et bætte Hu's å en Tåwt i wå Bøj', må I ve·d. Dæ ska hæl'e it ån·t sæj·s, te Han'elæn gik wal fræ Ho'nen, sålæng· te dæn gammel Smæj wa te te å hæl ham læt i Ø·ren.

Mæn dæ han wa dö', gik et skit, få han ku it wal kām astæj mæ å væ hans i·n Mæjster. Sämti·der bestælt han nue, samt i slæt it, å mjæst o de si·st. De hæ'æ Ræneri' wa så sa·ni hæl'e it o de gue, få han fæk wal Små'g o Dram'en.

Wa han ve dæn' Ti' kāmmen o en stu'u Favveræk i O's – hælle kaski bæjjer ino te di hæ'æ Brøer Bækkes – tråwr A inda, A ku had spu'd te, han wa blöwn te en rig' Man' – få slæt it å to·l åm', te han ku ha go' o jæn' hælle å·n dy·r Åpfen'els. Håw·det å Fængereren wa dæ så sa·ni it ivæj'n mæ. En bætte Dråp Hjælp te å sæt Fy'ren te Fad'et had hæ'æ wå tepass; han fæk en it, å de kam te å go' hiel anneled'ens.

Si, had han så inda blöwn buen ve Mætmar'i, hans Mu'e, wa'et kaskisens åsse gån· – to da så læng· hun wa i Lyw·, få hin wa han lisse glaj i å gu' ve, såm han wa lang'. No gik han å blöw te' et Sluski·håw·d, å en stu'u Snaksaws had han O'r få bådde vit å bret. De væst o'et wa, te han glæmt å swå Ræn·ter, å hwa ænhwæ' ku ve·d, kam han mæ de så·m i Filteri' mæ ... Åwwefåmönneri'et, åm A da it håwse hi'el fåki'rt. Nåk æ'et: Hær'isfåw·den sat et te Ag·sjo'n, å Stæj'it blöw

hvis han havde haft dem. Han tjente heller ikke så få penge i den tid, for det må have været i de dage, han byggede sin mors hus om – hun ejede et bitte hus og en toft i vor by, må I vide. Der skal heller ikke siges andet, (end) at handelen gik vel fra hånden, så længe den gamle smed var til til at holde ham lidt i ørerne.

Men da han var død, gik det skidt, for han kunne ikke vel komme afsted med at være sin egen mester. Sommetider bestilte han noget, sommetider slet intet, og mest af det sidste. Det her renderi var så sandelig heller ikke af det gode, for han fik vel (meget) smag for drammene.

Var han ved den tid kommet på en stor fabrik i Århus – eller kanske bedre endnu til de her brødre Bæk's – tror jeg endda, jeg kunne have hørt om, at han var blevet til en rig mand – for slet ikke at tale om, at han kunne have gjort en eller anden dyr opfindelse. Hovedet og fingrene var der så sandelig ikke noget i vejen med. En lille smule hjælp til at sætte fyren til fadet havde her været tilpas; han fik den ikke, og det kom til at gå helt anderledes.

Se, var han så endda blevet boende hos Mettemarie, hans mor, var det måske også gået – i hvert fald så længe hun var i live, for hende var han lige så glad for og god ved, som han var lang. Nu gik han og blev til et sjuskehoved, og et stort snakkehoved havde han ord for (at være) både vidt og bredt. Det værste af det var, at han glemte at svare renter, og hvad enhver kunne vide, kom han med det samme i karambolage med ... overformynderiet, om jeg da ikke husker helt forkert. Nok er det: herredsfogeden satte det til

sål' te Mass Må·sen fræ Hieskåw. Dæ wa engen i wå Bøj', dæ vil blæ·n sæ i den' Histår'i, å di bøj'd da hæl'e it nåwn od'm.

Stue Pæng· ku et it löv åp i, få Mætmar'i sku da ha hinne Åphål', hwa kuns ræmmele wa, å ham Mass had je da å tagsi'rit hin te föst i di træss, så so·r han so' hin, så hun ku missel löw· i manne O'r, å – næ'æ galt sku væ· – læg bådde ham å Ansefi' i Graw'n. Så fæk han Stæj'it udden U'betå'ling, å Jæns ku i Fram·ti'en wanner i Fattigån', hvæss it han had bæjjer ve Ho'nen.

Mass Må·sen had ili·wal'i måt låw· wå Hær'isfåw·d – å de mæ Mun' å Ho'n, te han vil væ gu' ve Mætmar'i, så læng· hun wa löww-en. Dæ ska da hæl'e it sæj·s ån·t, te han je wa'et – å Ansefi' mæ – så lånt di ku maj·t.

Læg I no Mæ·rki te, hudden de no stælt sæ an'. Få si', de kam Jæns Tu'en ålle te å fåsto', te Hær'isfåw·den så'n ku sæt ham o Dæ'ren, inda han had bögget sæt bätte Kun Hjæm sjæl'. Å hæl'e it fåstod han, te Mass Må·sen had Ræt å Næn· te å henner ham i' å si' te hans gammel Mu'e, hwægang' å så tit de falt ham en'. Mæn to så'n wa'et, å så'n bløw'et – Jæns ku wal å væ uræmmele nåk te Ti·der. Si' hin, de vil han no, hwa hæl'e it wa så sæ'rt; mæn Mass han sø Næj', å så bløw Prøg'e-len ar'i. Så skid et en Daw', han wa traskit dæni'e – han tråw· te Mass wa far æböj', hwa han ili·wal'e it wa – te di kam så fæ'lt åp å kåkkes.

auktion, og stedet blev solgt til Mads Madsen fra Hedeskov. Der var ingen i vor by, der ville blande sig i den historie, og de bød da heller ikke nogen af dem.

Store penge kunne det ikke løbe op i, for Mettemarie skulle da have sin aftægt, hvad kun rimeligt var, og ham Mads havde jo da også takseret hende til først i tresserne, så snart han så hende, så hun kunne minsandten leve i mange år, og – når galt skulle være – lægge både ham og Anne Sofie i graven. Så fik han stedet uden udbetaling, og Jens kunne i fremtiden komme på fattiggården, hvis ikke han havde bedre for hånden.

Mads Madsen havde alligevel måttet love vor herredsfoged – og det med mund og hånd – at han ville være god ved Mettemarie, så længe hun var levende. Der skal da heller ikke siges andet, (end) at han jo var det – og Anne Sofie med – så langt de kunne magte.

Læg I nu mærke til, hvordan det nu artede sig. – For se, det kom Jens Torn aldrig til at forstå: at herredsfogeden sådan kunne sætte ham på døren, skønt han havde bygget sit bitte hjem selv. Og heller ikke forstod han, at Mads Madsen havde ret og nænne til at hindre ham i at se til hans gamle mor, hvergang og så tit det faldt ham ind. Men sådan var det, og sådan blev det – Jens kunne vel også være urimelig nok til tider. Se hende, det ville han nu, hvad heller ikke var så sært; men Mads han sagde nej, og så blev pryglen arrig. Så skete det en dag, han var trasket derned – han troede, at Mads var taget i byen, hvad han alligevel ikke var – at de kom så fælt op og toppes. Mads prøvede at

Mass pröwd o' å sæt Jæns u'u – hwa han no slæt it wa Man' få – å de æ·n sågu mæ, te Jæns sat Mass Må·sen uddenfå, å vræj Hwa·len åm', å dæ'æ ku han så sto å glåw' o hans i·n Trapsti'en, te de haste wa gån åw ham.

Mætmar'i stod å wa ve å bræ· et Stökki Tal'e å vil te å stø·v sæ et Pa Ve·ger, dæ te de hæ'æ Knåtteri' kam o', å fresåm'ele sām hun wa, vil hun je da åsse go dæm imæl·, så gåt hun ku. No æ'et it så li·g en Sag å skjæl· et Pa ryw·gal· Han·katter, å bæjjer had et wå'å, åm hun hi'el had hålt sæ dæfræ·. Få si', hun fæk sæ et Påf, sølle Kuen – begri·v'ele udden di væst o'et – te hun flöw öw'u o hinne Sæng·istålp å stø·t hinne jæn· Bröst, te dæ blöw' et græmme Hwål, hun it fæk te' å go hæn'. Si·n gik dæ Kraft i'et, de wa en få·le Ulök – å·næj' inda.

Mass han wa it si'n te å løv te wå Såw·nros-Fårman', å Jæns han fæk nåk lisse små't Tehål' åm å sköt sæ; hwæss it, sku di sörre få ham o en å·n Fagso'n. Han twil· slæt it o', hwa Tammes had min't, få han læt hæls å sæj·, te ino wa han it mo'n te Fattigån'; hæl'e it tænt han o' å blywt mæ de fø·st – så sa·ni Næj'. Jæns han sku vi·s de hiele Rak, te han ku sörre få sæ sjæl' – å hans Mu'e mæ. A må ær·li testo', te de åsse so u'u te'et li·g i di Daw·.

En Muen, fæ·r Få·nen fæk Skåw' o', stælt han ve Pa Dræj'es å vil partu' te å sløj·f hans Liergraw nie o di stakkitt Tåwtklæper. De had Pie no it så li·g tænt apo', mæn to hwa? Ku et fånöw· Jæns Tu'en, ku et je

sætte Jens ud – hvad han nu slet ikke var mand for – og det endte sågu med, at Jens satte Mads Madsen udenfor, og vred klinken om, og der kunne han så stå og glo på sin egen trappesten, til det hidsige var gået af ham.

Mettemarie stod og var ved at smelte et stykke tælle og ville til at støbe sig et par lys, da det her skænderi indtraf, og fredsommelig som hun var, ville hun jo da også gå dem imellem, så godt hun kunne. Nu er det ikke så lige en sag at skille et par rivegale hankatte, og bedre havde det været, om hun helt havde holdt sig derfra. For se, hun fik sig et puf, sølle kone – begribeligvis uden de vidste af det – så hun fløj over på sin sengestolpe og stødte sit ene bryst, så der blev et grimt hul, hun ikke fik til at gå væk. Siden gik der kræft i det, det var en forfærdelig ulykke – å nej endda.

Mads han var ikke sen til at løbe til vor sognerådsformand, og Jens han fik nok lige så snart tilhold om at tage sig i agt; hvis ikke, skulle de sørge for ham på en anden facon. Han tvivlede slet ikke på, hvad Thomas havde ment, for han lod hilse og sige, at endnu var han ikke moden til fattiggården; heller ikke tænkte han at blive det med det første – så sandelig nej. Jens han skulle vise hele rakkett, at han kunne sørge for sig selv – og sin mor med. Jeg må ærlig tilstå, at det også så ud til det lige i de dage.

En morgen, før fanden fik sko på, stillede han ved Per Drejers og ville partout til at sløjfe hans lergrav nede på de korte Tofteklæpper. Det havde Per nu ikke lige tænkt på, men hvad? Kunne det fornøje Jens Torn, kunne det jo aldrig skade en anden en. Hvor-

da alle skå·j enå·n. Hudden de no gik å it gik – di kam teræ·t åm Skjæl'ingen, å Jæns taw fat mæ de så·m. I di hal' Snæs Daw·, de stod o', sle'd han væ·r æn et Bæ'st bådde hæl'it å sögnt – ja han ga sæ min Så·lihi'd knap Ti' å lös Båwser, fæ·r te di ti' Då·ler wa tjæn't. Hwæ' Øer ga han hans sölle Mu'e, de æ væss å san·.

Hælles wa'et nåk åsse de si·st Stökki Nöt, han taw sæ få i Ræsten o hans Lyw' – så·n öw'u et Bræt å si'. Han ga sæ te å dask rånt, såm I ve'd, å de wa få wås å tök, te it han ku stælles nåwn Stæj·der, sölle Skit. Spur æn ham, hwa i al· Vær·den, dæ gik åw ham, vröwlet han åp åm Pæng·makkedo're, Hær'isfåw·d, å Hu's å Hjæm', te di had stål·n ham fræ', å mie a dæn så·m Tön·. A sæj'i, de wa Æw'l å Dæw'l de hie·le; mæn te it han måt si' te hans sy·g gammel Mu'e, de wa håtte Søn i hinne Swå·ghi'd.

Ætte O'rsens Ti' ku æn rammel öw'u ham di utænkeliste Stæj·der – såm unne en Båsk, hælle i en Stjæn·kiest, o'et Nø·slåwt, i'en Stål·bo's hælle en Høståk, næ'æ han wa gån te Råw' te Nætten. Han spu· alle åm Fålåw, å de æ it fo' Mennesker, han ræd· hæn', ve de te han så·n gik å spøg·gt. Føn å Kle·n kam han såvæss it te å såwn, få ål· had di unt o'et a ham, it menner o hans gammel Mu'e, dæ små't ålle ku ve'd, hue hun ha·d ham. Sām· o wås had kjæn' ham, si·n han blöw föd', anne had han gån i Skuel mæ å hjålpen å tæsk lø's o di uddenbøjs Knæj·t, næ'æ Dæj'nen had slåppen dæm u'u. Å to si Kwänneren, dæm had han klen-

dan det nu gik og ikke gik – de kom til rette om betalingen, og Jens tog fat med det samme. I den halve snes dage, det stod på, sled han værre end et bæst både hellig og søgn – ja han gav sig min salighed knap tid (til) at løse bukser (dvs. skide), førend de ti daler var tjent. Hver øre gav han sin sølle mor, det er vist og sandt.

Ellers var det nok også det sidste stykke nytte, han tog sig for i resten af sit liv – sådan over et bræt at se. Han gav sig til at daske rundt, som I ved, og det var for os at skønne, (som om) han ikke kunne falde til ro nogen steder, sølle skidt. Spurgte man ham, hvad i alverden, der gik af ham, vrøvlede han op om pengematadorer, herredsfoged, og hus og hjem, som de havde stjålet fra ham, og mere af den samme tønne. Jeg siger det var ævl og sludder det hele; men at han ikke måtte se til sin syge gamle mor, det var næsten synd i hendes svaghed.

Alt efter årstiden kunne man falde over ham de utæneligste steder – som under en busk eller i en stenkiste, på et staldloft, i en staldbås eller en høstak, når han var gået til ro til natten. Han spurgte aldrig om forlov, og det er ikke få mennesker, han skræmte hen, fordi han sådan gik og spøjte. Føden og klæderne kom han så vist ikke til at savne, for alle havde de ondt af ham, ikke mindre af hans gamle mor, der snart aldrig kunne vide, hvor hun havde ham. Nogle af os havde kendt ham, siden han blev født, andre havde han gået i skole med og hjulpet med at tærsk løse på de udenbys knægte, når degnen havde sluppet dem ud. Og se konerne, dem havde han klinket og loddet og filet for i alle ender

ket å lå·det å fi·let få i ål· Ænner å Kanter. Nåk æ'et: Fålk ga ham, hwa han behöw·d, å engen i wå Böj' so sköwt te hwærken ham hælle hans Ræn', sjæl' åm åsse ål· ku si', te han gik næj·n åm å hjæm'.

Mæ Såw·nroet wa'et læt en å·n Histår'i – ja A må sæj·, te ham i wå Böj lisse sat Ki·gerten få de döw Ø·r, såm di sæj'i – mæn hælles så'n da. Di had Plegt te å ta dæm o di lø·s Fåw·l, sø· di, å de æ je så san·, så san·, A ska ålle go fræ'et. Mæn to dæ wa da dæm, dæ mint – å få Ræsten åsse sø· – te di wa så gråmme fålæj'n få Fålk å·p åpo djæ stue Fattigo'r, få de te djæ nöj' Besty·re nåk it sku ku ha Kå·l så möj' mie æn en Mo·nt o Gang'en. A ve'd et it, åm de wa san· hælle Löw'n. Jæns wa et bām·stærk Å'sen å ku sli·d få tåw'. Mæn si jæt æ å önsk, æt å·nt å fo, få hudden i al· Vær·den vil di fo Mennesket o Fattigån', næ'æ han tyddele å reddele had sø', te de hiele Såw·nro' it ku fåmo' å sæt ham dæ·rål?

Di hålt jæt Mø·, å di hålt tåw' – li·g möj' hjalp et. Så ska han ha fån·nen o' – djæ klo·gest Håw·d – å spø·r te djæ Kass. Dæ wa Pæng· ve Ho'nen, å vil· Mennesket no it de jæn· mæ de gu·e, så sku han samar·ri de ån·t mæ de styw·, få hø'ø no: dæ ku blyw· Ro' te å fåwå·r ham en bætte Kån Ti' o An·stalten dænie i Marriag'er. De ku si u'u te, te Kå·len ku træng· te å blyw snevv·et, hwa wal åsse ku sæj·s udden å lyw·.

Sag'en wa sæm·pel i sæ stue Sæm·pelhi'd, ska han ha sø', dæn

og kanter. Nok er det: folk gav ham, hvad han behøvede, og ingen i vor by så skævt til hverken ham eller hans renderi, selv om også alle kunne se, at han gik nedent om og hjem.

Med sognerådet var det en lidt anden historie – ja, jeg må sige at ham i (dvs. der kom fra) vores by ligesom satte kikkerten for det døde øre, som de siger – men ellers sådan da. De havde pligt til at tage sig af de løse fugle, sagde de, og det er jo så sandt, så sandt, jeg skal aldrig benægte det. Men der var da dem, der mente – og for resten også sagde – at de var grumme forlegne for (at få) folk op på deres store fattiggård, fordi deres ny bestyrer nok ikke skulle kunne have karle ret meget mere end en måned ad gangen. Jeg ved det ikke, om det var sandt eller løgn. Jens var et bomstærkt asen og kunne slide for to. Men se ét er at ønske, et andet at få, for hvordan i alverden ville de få mennesket på fattiggården, når han tydeligt og redeligt havde sagt, at det hele sogneråd ikke kunne formå at sætte ham derop?

De holdt ét møde, og de holdt to – lige meget hjalp det. Så skal han have fundet på – deres klogeste hoved – at spørge til deres kasse. Der var penge ved hånden, og ville mennesket nu ikke det ene med det gode, så skulle han sågu det andet med det stive, for hør nu: der kunne blive råd til at forvare ham et lille stykke tid på anstalten dernede i Mariaager. Det kunne se ud til, at karlen kunne trænge til at blive snibbet (dukke), hvad vel også kunne siges uden at lyve.

Sagen var simpel i sin store simpelhed, skal han have sagt, den her gode mand, for

hæ'æ gue Man', få vel Tu'enen it guevil'it å i væn·le Fådraw'els no fölles mæ jæn' o vi Såw·nrosmæn' ni'e te dæn hærsens Ar·bæjds-an·stalt, så wa'et wal it så hi'el umåwle, te Påliti'betjænten i Hu'en·slæt vil væ woss behjælpele mæ å för ham dæni'e – o freddele Mo', de fåsto'o sæ, ja.

Jæns sø· it stu't te'et. Han wa it så'n å kal· fåvæn' mæ Fånöw'els, å to de ku je da væ hi'el rår't å kām u'u å si' anne Diel o Klo·den. En Ræj·s mæ Jæ·renba·nen slap han såvæss hæl'e it uddenām', å to Rannes fæk han i Tegywt, få slæt it å to·l åm dæn hiele Marriag'er Böj'. Re'n e·d ham dænie wa wal hæl'e it å fröj't? De jæn· mæ de ån't: Jæns taw gue·vil'it mæ å wa hæ·n i trøj' Mo·nter.

A tær it sæj· nue åm', hwo stu'u Fånöw'els wå Såw·nro' ha·d o dæn hæ'æ bätte Uflågt – Pæng· ha·d æn je ålti kåst – mæn to Jæns han ha·d et begriv'ele nåk. A hå ålle sit ham så glaj å så waltefræss, sām dæ te han wa åm· i Såw'net o hans fø·st Rånda'r få å læ sæ önsk walkåm·men te Hjæmenen igjæn.

Han had je da go'o ål' de, te di sat ham te dænie – it menner å it mie. De wa no hæl'e it wa' å fålang·, næ'æ te dæ sku betå·les få ham. Han had lå' bådde wa'remt å gåt, had fåt en uræmmele gu' Kåst, ja han od' sågu lisse·m te Gil· hwæ e·vige Daw'sens Daw'. Di hæ'æ gro' Hus·a're – Jæns vil gåt væ ve'et – had di ænnelæ åsse fåt pælket åw ham. Mæn si, hwa dæ had mo·ret ham ål'emjæst, de wa ili·wal di hæ'æ Kal·

vil Tornen ikke godvilligt og i venlig fordragelighed nu følges med en af os sogneråds-mænd ned til den hersens arbejdsanstalt, så var det vel ikke så helt umuligt, at politibe-tjenten i Hornslet vil være os behjælpelig med at føre ham derned – på fredelig måde, det forstår sig, ja.

Jens sagde ikke stort til det. Han var ikke sådan at kalde forvænt med fornøjelse, og det kunne jo da være helt rart at komme ud og se andre dele af kloden. En rejse med jern-banen slap han så vist heller ikke uden om, og Randers fik han i tilgift, for slet ikke at tale om den hele Mariager by. (At de skulle) rent æde ham dernede var vel heller ikke at frygte? Det ene med det andet: Jens tog godvilligt med og var væk i tre måneder.

Jeg tør ikke sige noget om, hvor stor fornøjelse vort sogneråd havde af den her bitte udflugt – penge havde den jo altid kostet – men Jens havde det begribeligt nok (dvs. fået fornøjelse). Jeg har aldrig set ham så glad og så veltilfreds, som da han var ude i sognet på sin første rundtur for at lade sig ønske velkommen hjem igen.

Han havde jo da gjort alt det, de satte ham til dernede – ikke mindre og ikke mere. Det var nu heller ikke værd at forlange, når der skulle betales for ham. Han havde ligget både varmt og godt, havde fået en urimelig god kost – ja han åd sågu ligesom til gilde hver evige eneste dag. De her grå husarer (dvs. lus) – Jens ville godt være ved det – hav-de de endelig også fået pillet af ham. Men se, hvad der havde moret ham allermest, det var alligevel de her kalkuner, for dem havde han stået og set sig glad på i timevis. Når

ko'ner, få dæm had han stån· å sit sæ glaj o' i timmevis. Næ'æ Kåkken had pustet sæ ræti åp, løv han si·læns å stod å traj', lisse te han vil trøj åp å sto' o Ho·len o hans i·n Kwänner. De mærkilist o'et, de wa: han kam alle vier, de Jæns han so'. Hælles had han da saw·net Æj'nen å hiele hans gue Vænner, snak alle åm dæn' Teng'.

Jæns måt astæj ino næ Gang·, trøj-fi·r Stökki – A håwse æt it så nöw· – å hwæ' Gang' måt en nöj' Man' o wå Såw·nro' gelæj· ham dæni'e – de fåsto'o sæ. Ål' de, de kåst je, å si·n it te de so u'u te å bæjjer så gråw· möj' o Krabå'ten, wa dæ så ån·t å gye æn spår Pængen å læ Mennesket lø·v, te han ræn ta'm o sæ sjæl'?

Så li·g o jæn' Gang flöw' et u'u öw Såwnet sām en Hwærrelven', te Jæns sku sænnes te Brasil'ien – te Brasil'ien, Vi' å Wåk', ja hwa tök-kes I? Hwæm dæ had fānnen o de, de ka A it gjö næ Re·lihi'd få, få A ve'd et it. Dæ blöw sø', te de wa jæn' o wå vil'est Mæn' i Ro'et; mæn si hæ'æ må ænhwæ' no te·l å læg sam'el, ham tök'i bæjst – A skylle engen.

Hudden di ha·d fåt Mennesket læst te'et, wa dæ alle jæn', dæ fåstod, å Jæns sjæl', han blöw så unnele ta'm, næ'æ æn vil pærk ve ham i de Spösmo'l. Han had alle wå længger fræböj' æn i O·s å i Marriag'er, væst såvæss hæl'e it hue de hæ'æ fræmmet Lan' lå'. Ili·wal ha·d no jæn' hælle enå·n fåt læst u'u o ham, te han sku u'u å sæj·l, å så tråw·d han sāmmen saj·tens, te de lå' öw· o dæn å·n Si· Kallevig'.

kokken havde pustet sig rigtig op, løb han sidelæns og stod og trådte, ligesom han ville træde op og stå på halen af sine egne koner. Det mærkeligste af det, det var: han kom aldrig videre, så vidt Jens han så. Ellers havde han da savnet egnen og alle sine gode venner, snak aldrig om den ting.

Jens måtte afsted endnu nogle gange, tre-fire stykker – jeg husker det ikke så nøje – og hver gang måtte en ny mand fra vort sogneråd gelejde ham derned – det forstår sig. Alt det, det kostede jo, og siden det ikke så ud til at bedre ret meget på krabaten, var der så andet at gøre end at spare pengene og lade mennesket løbe, til han rendte tam af sig selv?

Så lige på en gang fløj det ud over sognet som en hvirvelvind, at Jens skulle sendes til Brasilien – til Brasilien. Ve og vok, ja hvad synes I? Hvem der havde fundet på det, det kan jeg ikke gøre nogen redelighed for, for jeg ved det ikke. Der blev sagt, at det var en af vores dygtigste mænd i rådet, men se her må enhver nu tælle og lægge sammen, som han synes bedst – jeg beskylder ingen.

Hvordan de havde fået mennesket listet til det, var der aldrig en, der forstod, og Jens selv, han blev så underlig tam, når man ville pirke ved ham i det spørgsmål. Han havde aldrig været længere fra byen end i Århus og i Mariager, vidste såvidst heller ikke hvor det her fremmede land lå, - alligevel havde nu en eller anden fået listet ud af ham, at han skulle ud og sejle, og så troede han sāmænd sagtens, at det lå ovre på den anden side af Kaløvig.

Kåmu·nen sku da gi ham fræj' Ræj·s å en Tærskjæl'ing i hans Låm·, så en Fæng'er i Spel'et ha·d æn je nåk hawd.

Ja, så måt Jæns u'u o hans si·st Rānda'r i Sāw'net å sæj Fāwal. Han gik föst te wā gammel Præjst, dæ had sø' te ham: "Nå Jens Torn, De staar en lang Rejse for nu." - "A gjö de, Hæ Paster, wal nåk jæn', dæ sæj'i Spåtāw'." - "De tror jo paa Vorherre, Jens?" - "Så væss ja, å hwiffe it de, Hæ Paster?" - "Så vil jeg ønske Dem en lykkelig Rejse, og Vorherre være med Dem i det fremmede!" - "A sæj'i så manne, så manne Slaw·ls Tak. Wā hæer æ en gu' Man' å væl læ Præjsten go te mæ gammel Mu'e mæ et Tröstens O'r, næ'ænsti' no A æ hæn·. Å Hæ Pasto'ren væl hæl'e it go hin fåbi' mæ en Skjæl'ing o Fattiblåken te Yw'1?" - Præjsten had klappet ham o hans Åw·sel å stākken en Pa Fæm'ere te ham å læt ham go'.

Hi'el tefæl'i wa A en· dæn' Daw', han kam te wās å sø· Fāwal. Mæ Fā'ā wa it hjæm·, hwa kuns wal wa, få han håw·d it dæn hæ'æ Histår'i ... - næ'æ de ska sæj·s. Mæ Mu'e stod i Sal·set mæ hinne Pigger, å - di wa ve' å læg Dæj' å sku bā·g Daw'n ætte. Hælles wa'et da en sæ·re Træjjenfram' dæn' Daw' o Jæns: alle had vi sit æn li·g; han wa nåk it lånt fræ' å tå·v Snöwsen. A lå Mæ·rki te hans Øw'n: di lissom bevveret i Kro·gen; de wa læt å si', te Mennesket wa wān't.

Han gik hæn' te Bā·gråw't å ga mæ Mu'e Ho'nen å sø·: "Fāwal no, læ Eddel, no si's vi saj·tens alle mie." - "Næ·j, de gjö vi je så it, Jæns;

Kommunen skulle da give ham fri rejse og en tæreskilling i hans lomme, så en finger i spillet havde den jo nok haft.

Ja, så måtte Jens ud på sin sidste rundtur i sognet og sige farvel. Han gik først til vor gamle præst, der havde sagt til ham: "Nå Jens Torn, De staar en lang rejse for nu." - "Det gør jeg, hr. pastor, vel nok en, der siger spar to." - "De tror jo på Vorherre, Jens?" - "Så vist ja, og hvorfor ikke det, hr. pastor?" - "Så vil jeg ønske Dem en lykkelig rejse, og Vorherre være med Dem i det fremmede!" - "Jeg siger så mange, så mange slags tak. Vorherre er en god mand og vil lade præsten gå til min gamle mor med et tröstens ord, når nu jeg er borte. Og hr. pastoren vil heller ikke gå hende forbi med en skilling fra fattigblokken til jul?" - Præsten havde klappet ham på hans skulder og stukket et par femmere til ham og ladet ham gå.

Helt tilfældigt var jeg inde den dag, han kom til os og sagde farvel. Min far var ikke hjemme, hvad kun godt var, for han huede ikke den her historie ... - når det skal siges. Min moder stod i køkkenet med sine piger, og - de var ved at lægge dej og skulle bage dagen efter. Ellers var det da en sær fremtræden den dag af Jens: aldrig havde vi set mage; han var nok ikke langt fra at tabe snøvsen. Jeg lagde mærke til hans øjne: de ligesom bævrede i krogene; det var let at se, at mennesket var bekymret.

Han gik hen til bagetruget og gav min mor hånden og sagde: "Farvel nu, lille Edel, nu ses vi velsagtens aldrig mere." - "Nej, det gør vi jo så ikke, Jens; men hvorfor gik du

mæn hwiffer gik Do en' o'et? Di ku alle ha sæn Dæ astæj, hwæss it Do guevil'it had sø Ja." – "A ve'd et så wal; mæn to Do ve'd je àsse, te Mass Må·sen sæd'e i wå Hu's, å ham sku A gjæn· ha flöt. Ku A no tien en Slåmp Skjæl'inger i en Få'rt, ka Do tråw', te han ska àsse blyw·t"

Mæ Mu'e stod læt å so' o ham. Hun ku si', han hæ·n mæ Håw·det ikki så læt å wa gråw· lånt nie. Så sø· hun et Pa O'r te ham, engen anne ku hø·r, å spu·r hælles åm han wa sulten hælle træ·n i anne Mo·d. De swå·t han Næj' te. Så gik hun hæ·n' te Skatål'et ætte læt, hun stak te ham. A tråw', de wa en Fæmdå·lesæd'el, få di had gån i Skuel sam'el, å læt hænge dæ je ålti ve fræ di ång· Daw·.

Så ga han wås ål· sam'el Ho'nen å sø Fawal å gik. Dæn si·st, han gik te, wa Mætmar'i, hans gammel Mu'e; mæn hwa di tåw' had å sæj· te hinå·n, de ska di ha Låw te å behål· ve dæm sjæl'. Li·g i di Daw· så sad hun i hinne Stu'el ve Mass Må·sens å wa i en få·le Pi·n i hinne Kraftso'r, få de had no et sæ en' unne hinne A·ræmhuel å bre'd sæ hi'el åp öw'u hinne Åw·sel, stakkels Mennesk – A glæmme ålle de Syw'n. Hun had en Flask Hen·bærsaft, hun fløj·d ham, å dæ han lånt åm læng· gik fræ hin, taw hun dæn jæn· o hinne Unnedjønner åw hinne Sæng' å fløj·d ham àsse – te en Slawls Arrepå't, dæn si·st Gang di so's.

Jæn' ka no tök jæt, å enå·n ka tök et å·nt, få si'e I: han wa it kām·men så få·le lånt fræ hans Mu'es Dæ'r, fær han drak Saften å kyl· Fla·sken, å to Dyenen dæn sål· han te en fålæj'n Huskuen få træj' en hal'

ind på det? De kunne aldrig have sendt dig afsted, hvis ikke du godvilligt havde sagt ja." – "Jeg ved det nok; men du ved jo også, at Mads Madsen sidder i vores hus, og ham skulle jeg gerne have flyttet. Kunne jeg nu tjene en slump skillinger i en fart, kan du tro, at han også skal blive det."

Min mor stod lidt og så på ham. Hun kunne se, han hang ikke så lidt med hovedet og var grove langt nede. Så sagde hun et par ord til ham, ingen andre kunne høre, og spurgte ellers om han var sulten, eller trængte på andre måder. Det svarede han nej til. Så gik hun hen til chatollet efter lidt, hun stak til ham. Jeg tror, det var en femdalerseddél, for de havde gået i skole sammen, og lidt hænger der jo altid ved fra de unge dage.

Så gav han os allesammen hånden og sagde farvel og gik. Den sidste, han gik til, var Mettemarie, hans gamle mor; men hvad de to havde at sige til hinanden, det skal de have lov til at beholde for sig selv. Lige i de dage sad hun i sin stol hos Mads Madsens og var i en forfærdelig pine i sit kræftsår, for det havde nu ædt sig ind under armhulen og bredt sig helt op over hendes skulder, stakkels menneske – jeg glemmer aldrig det syn. Hun havde en flaske hindbærsaft, hun gav ham, og da han langt om længe gik fra hende, tog hun den ene af sine underdyner af sengen og gav ham også – som en slags arvelod, den sidste gang de sås.

Én kan nu mene ét, og en anden kan mene et andet, for ser I: han var ikke kommet så farlig langt fra sin mors dør, før han drak saften og smed flasken, og dynen den solgte

Då·ler – de wa li·g billi nåk, få de wa en gu' blo' å hwistri·vet Dræj' ils-dyen o hinne i·nt Spen' å An· Så·rensdætters Vöw'. Fålk di grusset læt öw'u dæn Dyen: te han ku næn te'et. Mæn to hwa sku han mæ'en, sølle Dæw'l, i dæn Klæmhæ·rki, han no wa slåppen i?

Dæ wa tåw' o wå Såw·nros-mæn' te å fölle ham te Kjøvvenhaw'n å lø·s Billætten å fölle ham öw'u i Skiv'et å blyw· ve ham, te de sæj·let. Så mint di, han ku sjæl'.

Så gik dæ wal en Træj' fjærring O'r hælle så'n åmmentrænt, så kam dæ Bröw te Præjsten. Jæns han skröw', te han da wa kåmmen wal te en Böj', di kalt Rio – tråw'r A de wa – å te han föst wa i et Lan', di kalt Sant Johan' hælle Sansjo'n. De wa da et sæ·re Lan' å næ mæ·rkile Mennesker. Få si föst had et ræj'int i træssinstyw· Daw· å Nætter u'u i jæn' Ky·r, å de li·g te de had plasket ætte. Å to Mennesken di wa så u·n å så gal·, håtte lisse næ vrag· Pæn·swy'n. Di dyw·let å skrål åp, öw'u de te han je it ku fåsto' et O'r o de, di vil·, te han sku gye – de had wå li·g ve å læg ham i Graw'n. Så wa han stækken åw' å had ræn' tåw' Hunne Mi·l – måski mie – i hans bå·r Fæd'er te et Lan', han no wa kåmmen te.

Si·n ho·r vi engen Teng' te ham et Pa Orsti'. Di flæst di mint, te han wa blöwn ø·, hwa han wal åsse wa.

Li·g Sãm'eren dæ' ætte sku A hent en Stu'u få mæ Få'å öw· o dæn å·n Si· Muesen. A wa kåmmen sille astæj, å få å slæp hjæm' ino ennen

han til en forhippet husmandskone for tre en halv daler – det var lige billigt nok, for det var en god blå og hvidstribet drejlsdyne af hendes eget spind og Anne Sørensdatters væv. Folk de gyste lidt over den dyne: at han kunne nænne det. Men hvad skulle han med den, sølle djævel, i den knibe, han nu var endt i?

Der var to af vore sognerådsmænd til at følge ham til København og løse billetten og følge ham over i skibet og blive ved ham, til det sejlede. Så mente de, han kunne selv.

Så gik der vel en tre fjerding år eller sådan omtrent, så kom der brev til præsten. Jens han skrev, at han var kommet vel til en by, de kaldte Rio – tror jeg det var – og at han først var i et land, de kaldte Sant Johan eller Sansjon. Det var da et sært land og nogle mærkelige mennesker. For se først havde det regnet i tres dage og nætter ud i en køre, og det lige så det havde plasket efter. Og menneskene de var så vrede og så gale, næsten ligesom nogle stikne pindsvin. De bandede og skrålede op, fordi han jo ikke kunne forstå et ord af det, de ville, at han skulle gøre – det havde været lige ved at lægge ham i graven. Så var han stukket af og var rendt to hundrede mil – måske mere – på sine bare fødder til et land, han nu var kommet til.

Siden hørte vi ingenting til ham et par års tid. De fleste mente, at han var kommet af dage, hvad han vel også var.

Lige sommeren derefter skulle jeg hente en stud for min far ovre på den anden side af

Mænnæt ha·d A fåt Låw te å ta mæ Jæ·renba·nen te Råmgo·r – de wa Tåg·et fræ O·s, fåsto·o I je nåk – de sku væ· ve Stasjo·nen Klåkken syw'. Dæ wa manne o Stasjo·nen dæn' Aw·ten, hwa dæ ålti·der wa, få å si', hwæm dæ kam åw' å hwæm dæ sku mæ. A wa li·g ve å krawl åp i jæn' o di får·e Wo·n, dæ te A ho·, dæ wa jæn', dæ hwælt åp hæn· i di bagge.

A væl it næj·t, te A spæst Ø·re, få sku A it ken· dæn' Stæm·? A töt et, – ihwa wa·et da, han sø·? Hø·r: "Vi·ve Bras-sil-li-ere, Vi·ve Dan-ni-mar-ka, Vi·ve Bras-sil-li-ere, – Vi·ve, Vi·ve!"

Han hwælt så höw't, han ku – de wa så sa·ni nue, dæ fåslow'. Si ål· Stasjo·neren flöw je te få å si' å hø·r, hwa dæ wa ve·et, å hwa so' di så? Et gråmme lang' Mennesk sto' i Dæ·ren å hælst så spansk, te de ku væ Kången o Spa'nien sjæl', ni·e te dæn hi·ele Skå·r nie o Pæro·nen – å dæ kam flie å flie. Så traj han ni·e o Wo·nen, gre·v dæn fø·st dæn bæjst o di ång· Pigger å ga sæ te å dån·s mæ hin en' met imæl· ål· di anne. De so u'u te, te hun blöw et bætte Kun wån't, hwa ænnele it wa sæ·rt, få han låw' å sang' o ful' Hals.

"Jæns Tu'en æ kåmmen, Jæns Tu'en æ kåmmen tebå·g fræ Brasi-l'ien", hwælt di anne i Mun'en o hinå·n – ja, de wa wal nåk li·g, hwa han wa.

Fåwal·teren – de wa ino, imæn vi ha·d dæn gammel – han ku je it så wal ti· te dæn hæ·æ Åpstan·els i Tågti'. To ihwa ku et nöt å töss hæl-

mosen. Jeg var kommet sent afsted, og for at nå hjem endnu inden midnat havde jeg fået lov til at tage med jernbanen til Ryomgård – det var toget fra Århus, forstår I jo nok – det skulle være ved stationen klokken syv. Der var mange på stationen den aften, hvad der altid var, for at se, hvem der stod af og hvem der skulle med. Jeg var lige ved at kravle op i en af de forreste vogne, da jeg hørte, der var en, der råbte op henne i de bageste.

Jeg vil ikke nægte, at jeg spidsede øren, for skulle jeg ikke kende den stemme? Jeg mente det – men hvad var det da, han sagde? - Hør: "Vi-ve Bras-sil-li-ere, Vi-ve Dan-ni-mar-ka, Vi-ve Bras-sil-li-ere, – Vi-ve, Vi-ve!"

Han råbte så højt, han kunne – det var så sandelig noget, der forslog. Se alle stationerne (dvs. folk på stationen) fløj jo til for at se og høre, hvad der var i vejen, og hvad så de så? Et grumme langt menneske stod i døren og hilste så spansk, at det kunne være kongen af Spanien selv, ned til den hele skare nede på perronen – og der kom flere og flere. Så trådte han ned af vognen, greb den første den bedste af de unge piger og gav sig til at danse med hende ind midt imellem alle de andre. Det så ud til, at hun blev lidt ængstelig, hvad endelig ikke var sært, for han lo og sang af fuld hals.

"Jens Torn er kommet, Jens Torn er kommet tilbage fra Brasilien", råbte de andre i munden på hinanden – ja, det var nok lige, hvad han var.

Forvalteren (dvs. stationsforstanderen) – det var endnu, mens vi havde den gamle – han kunne jo ikke så godt forholde sig tavs til den her opstandelse i togtiden. Men hvad

le pröw· o å sty·r tefræss mæ Mennesket, næ'æ han wa i så Få·nens Humør'? Slæt it de ku lig·n; de wa kuns å gjö unt væ·r.

Si så traj jæn' o di Mæn' o Pæro'nen hæn' te ham å sø·: "Væ do no hæl· dæ i Sken'et, min Fa'er, få hælles ska do si', te vi ska sörre fåd'æ, å de snå't." Jæns væ·n sæ i en Råf å so' læt åp å ni'e o dæn hæ'æ gue Man', så slaw han et nöj' Hwæl' åp. Gu Få·der bewå's, de gjalleret i hiele Stasjo'nsböj'n å kalt ino flie te: "Kal-le-bo·ke", hwælt han å sø·: "Kal-le-bo·ke du-ab-le, Kal-le-bo·ke du-ab-le, Kal-le-bo·ke!" De si·st gjæn·taw' han flie Gangi, hwa de no æn ha·d å bety·d.

Dæn Jæns, dæn Jæns, hwo han ku! De wa tydele å hø·r, han had wå i gue Hæn'er å had re·le lå'r sæ å snak brassilliån'sk. Fålk di låw', å di låw', di blöw hi'el stue i djæ Öw'n o'et, få si di unt ham et gåt, dæn hæ'æ stue Man'.

Dæn å·n væst da hæl'e it å swå·r ham blåt jæt jænnest O'r te'et; de wa så tydele å si', te Jæns re'n had tawn Pippet fræ ham. Næ'æ San·hi'den ska fram' få en ænkel Gang', wa han o dæm·, dæ had gån· hjæm· å kåmmendi'ret i Få'ås Go'r å had ålle had Fu'den blåt jæt Trön fræ hans Mu'es Röw'. Mæn to Jæns had je kjæn' ham: han plæj· å før de stue O'r i Såw·nro'et.

Tågbetjænten, han töt væss no, te han had gi· wås så riggele Ti' te å fo de mjæst o'et mæ wås, få no pe'v han; vi låntet åw' ætte dæn næj·st Stasjo'n, å A so it mie te'et.

kunne det nytte at tysse eller prøve på at berolige mennesket, når han var i et så fandens humør? Det kunne slet ikke hjælpe; det var kun at gøre ondt værre.

Se så trådte en af de mænd på perronen hen til ham og sagde: "Vil du nu holde dig i skindet, min far, for ellers skal du se, at vi skal sørge for dig, og det snart." Jens vendte sig i en ruf og så lidt op og ned af den her gode mand, så gav han et nyt brøl. Gud fader bevares, det gjaldrede i hele stationsbyen og kaldte endnu flere til: "Kal-le-bo-ke", råbte han og sagde: "Kal-le-bo-ke du-ab-le, Kal-le-bo-ke du-ab-le, Kal-le-bo-ke!" Det sidste gentog han flere gange, hvad det så end skulle betyde.

Den Jens, den Jens, hvor han kunne! Det var tydeligt at høre, han havde været i gode hænder og havde rigtig lært sig at snakke brasiliansk. Folk de lo, og de lo, de blev helt store i deres øjne af det, for se de undte ham det godt, den her store mand.

Den anden vidste da heller ikke at svare ham blot ét eneste ord dertil; det var så tydeligt at se, at Jens rent havde taget pippet fra ham. Når sandheden skal frem for en enkelt gangs skyld, var han (en) af dem, der havde gået hjemme og kommanderet i (sin) fars gård og aldrig havde haft foden blot ét trin fra sin mors røv. Men Jens havde jo kendt ham: han plejede at føre det store ord i sognerådet.

Togbetjenten, han mente vist nu, at han havde givet os så rigelig tid til at få det meste af det med (os), for nu fløjtede han; vi luntede af mod den næste station, og jeg så ikke mere til det.

Håwse A no it hi'el fåki'rt, wa'et kuns tåw' Daw· ætte, te han kam te wås å læt sæ si'. Han wa walklæd' i bro·n Brånæl·stöwl·, fi·n suet stri·vet Kamgens-Båwser mæ gu·l Silkistri·ver, blo' bannen Sømmans·blu·s, gro' Tråj· å en træn', hwi' Stråhat o' o di nöj'muedens – lisse·m di te Han'elsbetjænteren ve Stasjo'nen go'o mæ – han lig·nt håtte jæn' o dæm·. Han wa re· ve å spræk ætte å kām te å löss åp få Kram·ki·sten, hwa vi anne få dæn Sags Skyl' da åsse wa ætte å si', hwa han had i'en. Vi fæk hiele hans Bedröw·ter fræ Æ·n å te ån·. Føst wa han i nue, te dæ hid Sansjo'n; hæ'æfræ' wa'et han ræn· te Sanpaw·lom – A tråwr nåk, de wa så'n – hue en Dan·sker had hawd Hål' i ham å had da åsse løst åp få hiele hans Skröw·temo'l.

Få wås å tök, wa'et lisse·m dæn hæ'æ gue Dan·sker had lisse·m småg't læt o dæn hiele Histår'i, få han had swå't å sø': "Ihwa Do no æn æ kām·men hæ'æ öw'u få, æ Do it Stæj'it nōtte. Si' Do å råp hjem' je fær je hælle." Så wa di Pa O'r kām·men li·g tepass, te mæ Mu'e had stākken te ham, dæn' Daw' han sø· hin Fawal. A ka je gjæn· sæj·t: de wa kuns å søg te Kånsu'len, hwæss it han ku klår sæ. Å Dan·skeren had sø': "Rætti, go Do te ham, han bu'u i Rio. Sæj' så Dæt gue Såw·nro' så manne Slawls Tak få Ræj·sen, å hæl's ænnele dæhjæm· i de gammel Lan'." Han had je åsse gi· ham en Klatskjæl'ing te di føst Hunner Mi·l, si·n fæk han go' å si', så gåt han ku, å slæp igjæm'el te Rio, mæn to de fåstod' han wal åsse nåk – töt han, han ku si'.

Husker jeg nu ikke helt forkert, var det kun to dage efter, han kom til os og lod sig se. Han var velklædt i brune brunelsstøvler, fine sorte sribede kamgarnsbukser med gule silkestriber, blå strikket sømandsbluse, grå trøje og en rund hvid stråhat på af de nymodens, – ligesom dem handelsbetjentene ved stationen går med – han lignede næsten en af dem. Han var lige ved at sprække efter at komme til at løse op for kramkisten, hvad vi andre for den sags skyld også var efter at se, hvad han havde i den. Vi fik alle hans bedrifter fra ende til anden. Først var han i noget, der hed Sansjon; herfra var han rendt til Sanpawlom – jeg tror nok, det var sådan – hvor en dansker havde fået fat i ham og da også havde løst op for hele hans skriftemål.

For os at se, var det ligesom den her gode dansker havde ligesom smagt lidt på den hele historie, for han havde svaret og sagt: "Hvad du nu end er kommet herover for, er du ikke stedet nyttig. Se du at ruppe hjem jo før jo hellere." Så var de par ord kommet lige tilpas, som min mor havde stukket til ham, den dag han sagde hende farvel. Jeg kan jo gerne sige det: det var kun at søge til konsulen, hvis ikke han kunne klare sig. Og danskeren havde sagt: "Rigtig, gå du til ham, han bor i Rio. Sig så dit gode sogneråd så mange slags tak for rejsen, og hils endelig derhjemme i det gamle land." Han havde jo også givet ham en klatskilling til de første hundrede mil, siden måtte han gå og se, så godt han kunne, at slippe igennem til Rio, men det forstod han vel også nok – mente han, han kunne se.

Kånsu'len ha·d keggē læt o de hæ'æ stu·re Mennesk, få Jæns had no go sæ li·g bætte nåk, vel A tök, ve å by sæ te å go' et Stökki o Væj'n hjæm'. De glåw·d han o', Kånsu'len, si·n låw' han å sø', te nåk ha·d han lang· Bien, mæn te å skröw· twat öw'u hiele de stue Atlan·terhaw, de wa di wal saj·tens ili·wal få stakkit te. Hælles had han da wå gu' nåk ve ham, ha·d læt ham go' å nussel i hans stue Haw·, had klæd ham pænt o' å bådde gi· ham Låm·pæng· å Tæ·rpæng·. Å dæ te Ti'en wa tere·, had han stæd ham hæ·n' te Kwål·læm·per o et tysk Dam·pskiv, dæ sku te Ham·bår'e.

Hæ'æ wa Jæns je kåmmen te di Pæng·, han ha·d mæ sæ – ja, han fæk da Lö'n få'et, å si di Tyskere, hwa A knap ha·d tråw't, ha·d ål· wå så möj' gue ve ham, had læt ham rø·g o djæ Tabak – A tråw' så sa·ni å, di had kalt ham Bråw'er.

Fræ Ham·bår'e te O·s wa han gangin o hans Bien, it få de te han it had Pæng· – de ve'd I, han ha·d – mæn si i O·s ha·d han tænt sæ å lø·s Billæt te Stasjo'nen. Hwa tökke I åm de? Han vil vi·s wå Såw·nro', te han ku kåm hjæm' mæ Mani'r, å to de kam han da ænnele åsse, læt mie æn sām hælles. Få it å fåglæm· de kån·stigst o'et: Dæ wa jæn' o di æller, dæ had pön·tet li·g håt nok o dæn' Kåmmēte ve å betråw' ham, te han it had sit stö·r Åpstan'els i Såw'net, si·n Kången wa tawn hæ igjæm'el mæ Grævennen få manne, manne O'r si·n. To sjæl' åm de wa Löw'n, blöw Jæns it menner i Se·det ætte dæn' Histår'i.

Konsulen havde kigget lidt på det her store menneske, for Jens havde nu gjort sig lige bitte nok, vil jeg mene, ved at tilbyde at gå et stykke af vejen hjem. Det gloede han på, konsulen, siden lo han og sagde, at nok havde han lange ben, men til at skræve tværs over hele det store Atlanterhav, det var de velsagtens alligevel for korte til. Ellers havde han da været god nok ved ham, havde ladet ham gå og nusse i sin store have, havde klædt ham pænt på og både givet ham lommepenge og tærepenge. Og da tiden var inde, havde han skaffet ham hyre som kullempers på et tysk dampskib, der skulle til Hamborg.

Her var Jens jo kommet til de penge, han havde med sig – ja, han fik da løn for det, og se de tyskere, hvad jeg knap havde troet, havde alle været meget gode ved ham, havde ladet ham ryge af deres tobak, – jeg tror så sandelig også, de havde kaldt ham bror.

Fra Hamborg til Århus var han gået på sine ben, ikke fordi han ikke havde penge – det ved I, han havde – men se i Århus havde han tænkt sig at løse billet til stationen. Hvad mener I om det? Han ville vise vort sogneråd, at han kunne komme hjem med manér, og det kom han da endelig også, lidt mere end sædvanlig. For ikke at forglemme det kunstigste af det: Der var en af de ældre, der havde pyntet lige hårdt nok på det postyr ved at betro ham, at han ikke havde set større opstandelse i sognet, siden kongen var taget her igennem med grevinden for mange, mange år siden. Selv om det var løgn, blev Jens ikke mindre i sædet efter den historie.

Ja, de blöw en længer Prå't å slæp fræ' i en Hast; A æ da åsse snå't ve den skidden Æ·n. Si hans Mu'e wa dø', hans Remæd'ier hæ· – sål' hælle stål·n, hwa ve'd A? Bal·bi'er kny· wa han ån·skyl't i å law·, o Fattigån' vil han it. Wa dæ da ån·t æn læ ham ræn· hans Rånda're, si·n hælst han vil· de? Jæn' ga ham en Trøj·, en å·n et Pa Båwser, jæt Stæj o'd han hans Dåwwer, et å·nt hans Unnenåw'er, et triddi hans Nætter, å Dram· dæm fæk han så wal öw de hiele.

Han ræn· ino et Pa Orsti', så wa dæ nåw·n, dæ fåtål·, te han wa sit nie o Kjærregån' læggen hæ·n öw'u hans salli Mu'es Graw·stæj å græ· å klaw· sæ så möj' da gusjammerle, åm it hun da snå'å taw ham te sæ. De go· hun wal saj·tens, få kuns en tåw·træj' Daw· ætte fan' di en Muen, han lå å wa dø' i en Stål·bo's.

Hwa it han had vil', måt han te, han wa dø': han kam o Fattigån' å blöw klæd hæ·n o Gammel-An· ... , hi'el pæ'nt inda – hwa å·nt?

Jøss hwo A snakke. A må si' å slæp hjæm', imæn A ka si'. Fåwal Pie, Fåwal Marri-Kjæsti'n, si' snå't en' te wåss en Aw·ten, Så·ren æ hjæm·.

Ja, det blev en længere snak at slippe fra i en hast; jeg er da også snart ved den skidne ende. Se hans mor var død, hans remedier væk, – solgt eller stjålne, hvad ved jeg? Barberknive var han undskyldt i at lave, på fattiggården ville han ikke. Var der da andet (at gøre) end lade ham rende sine rundture, siden han helst ville det? Én gav ham en trøje, en anden et par bukser, ét sted spiste han sin davre, et andet sin middagsmad, et tredje sin aftensmad, og dramme dem fik han så vel over det hele.

Han rendte endnu et par års tid, så var der nogen, der fortalte, at han var set nede på kirkegården liggende hen over sin salig mors gravsted og græde og klage sig så forfærdelig gudsjammerligt, om ikke hun da snart tog ham til sig. Det gjorde hun velsagtens, for kun en to-tre dage efter fandt de en morgen, han lå og var død i en staldbås.

Hvad ikke han havde villet, måtte han til, nu han var død: han kom på fattiggården og blev klædt hen af Gammel-Ane ..., helt pænt endda – hvad andet?

Jøsses hvor jeg snakker. Jeg må se at komme hjem, mens jeg kan se. Farvel Per, farvel Marie-Kirstine, se snart ind til os en aften, Søren er hjemme.

